

BEZPEČNOSTNÝ SYSTÉM SLOVENSKEJ REPUBLIKY, 10 ROKOV OD ZAČIATKU.

Ing. Peter MARCHEVKA, PhD.¹
JUDr. Milan SLAVIČEK, PhD.²

ABSTRAKT

Bezpečnostné hrozby patria k najdynamickejším prvkom bezpečnostného prostredia. Majú mnohé a rozmanité podoby, ktoré môžu rôznym spôsobom destabilizovať bezpečnostné prostredie. V príspevku je prezentovaný vývoj spracovania koncepcie bezpečnostného systému Slovenskej republiky, ktorá určuje hlavné oblasti zaistenia bezpečnosti štátu a jeho obyvateľov.

Kľúčové slova:

Bezpečnosť, Bezpečnostný systém Slovenskej republiky, Bezpečnostná rada Slovenskej republiky, krízové riadenie štátu, Národné stredisko krízového riadenia.

ABSTRAKT

The threats to security rank among the most dynamic elements of the security environment. They have many and varied forms which may destabilise the security environment in different ways. The paper is present progress processing the security system structure of the Slovak Republic which determines the main areas ensuring the security of the state and its inhabitants.

Key words: Security, Security system, Security Council of the Slovak Republic, Crises management, National Crises Management Centre.

ÚVOD

Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky prijatá v marci 2001 bola z viacerých aspektov prelomovým strategickým dokumentom štátu. Na realizáciu bezpečnostnej politiky sa vláda Slovenskej republiky zaviazala **zabezpečiť vybudovanie bezpečnostného systému štátu**, ktorý má predstavovať komplexný,

¹ Peter Marchevka, Ing., PhD., Sekcia obranného plánovania MO SR Kutuzovova 8, Bratislava, e-mail: marchevkap@mod.gov.sk

² Milan SLAVIČEK, JUDr., PhD., Ústav špeciálneho zdravotníctva MO SR Lešť, e-mail: slavicekm@mil.sk

integrováný, funkcionálne a štrukturálne účelne usporiadaný systém, s konkrétnymi vymedzenými kompetenciami a vzájomným mechanizmom vzťahov medzi prvkami.

Stav v oblasti rozhodovania a riadenia, ako jadra celého bezpečnostného systému štátu, bol v tej dobe hodnotený nasledovne:

- **nedostatočná právna** úprava a rezervy v organizačnom, personálnom a finančnom zabezpečení **determinujú limity funkčnosti** bezpečnostného systému;
- **nie je definované miesto** (funkcie) **Bezpečnostnej rady Slovenskej republiky** v sústave orgánov krízového manažmentu v bezkrízovom stave, resp. v čase mieru;
- **nie je komplexný zákon pre krízový manažment štátu** vo všetkých krízových situáciách, v súčasnosti právne normy pre krízový manažment oddelene riešia krízové situácie vojenského a nevojenského charakteru;
- **nie je definovaný vzťah** medzi Bezpečnostnou radou Slovenskej republiky a Ústredným krízovým štábom;
- **nie je definované** zloženie bezpečnostných rád krajov a okresov a ich vzťah k Bezpečnostnej rade Slovenskej republiky;
- **nie je vytvorené** stále ústredné analytické situačné centrum;
- **nie je vytvorený jednotný systém** krízového plánovania v Slovenskej republiky;
- **nie sú dobudované útvary** krízového manažmentu na všetkých stupňoch krízového

1. VEĽKÉ NADŠENIE TVORBY KONCEPCIE

Ak bola **Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky** impulzom a solídnym východiskom pre vypracovanie **Koncepcie bezpečnostného systému Slovenskej republiky**, uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 648/2000 malo naplniť tento cieľ. Do materiálu mali byť zapracované aj poznatky a odporúčania zo *Správy o audite krízového manažmentu štátu*, schválenej uznesením vlády Slovenskej republiky č. 310 zo dňa 27. marca 2002, ktorý sa nepriamo dotkol aj bezpečnostného systému Slovenskej republiky.

Cieľom **Koncepcie bezpečnostného systému Slovenskej republiky** schválenej uznesením vlády číslo č. 1098 z 9. októbra 2002, malo byť na základe výsledkov analýzy vtedajšieho stavu bezpečnostného prostredia, využiť aj poznatky zo zahraničia, zhodnotiť daný stav bezpečnostného systému, jeho základné problémy a navrhnúť transformáciu bezpečnostného systému Slovenskej republiky a opatrenia na dosiahnutie jeho plnej funkčnosti, s ohľadom na potreby štátu a zmenené politicko-bezpečnostné podmienky, v akých sa Slovenská republika nachádzala.

Koncepcie bezpečnostného systému Slovenskej republiky vymedzila súbor opatrení v jedenástich oblastiach, ktoré boli identifikované ako najpotrebnejšie z pohľadu riešenia bezpečnosti Slovenskej republiky a budovania efektívneho transformovaného bezpečnostného systému:

1. zodpovednosť za bezpečnosť,

- poveriť jedného z podpredsedov vlády SR zodpovednosťou za oblasť bezpečnosti štátu;
2. strategické a koncepcné dokumenty,
 - aktualizovať Bezpečnostnú stratégiu Slovenskej republiky a nadväznú strategické a koncepcné dokumenty;
 - vypracovať nové špecifické stratégie/koncepcie pre konkrétne bezpečnostné riziká a ohrozenia, ako napr. stratégia pre boj s terorizmom, stratégia ochrany pred kybernetickým útokom, stratégia pre boj s praním špinavých peňazí, s organizovaným zločinom, korupciou a pod. ;
 3. legislatíva,
 - pripraviť v jednotnom termíne návrh nových a zabezpečiť novelizáciu platných zákonov;
 4. teoretické zázemie,
 - nie je dostatočne rozvinutá odborná teoretická (vedecká) základňa pre riešenie otázok bezpečnosti štátu;
 - nejednotnosť základných pojmov a spoločnej terminológie v oblasti bezpečnosti a krízového manažmentu a jej kompatibilita so zaužívanou zahraničnou terminológiou;
 5. jednotnosť systému krízového manažmentu pre krízy vojenského a nevojenského charakteru,
 - bezpečnostný systém a prijaté právne normy sú tvorené osobitne pre krízy vojenského a osobitne pre krízy nevojenského charakteru, čomu je prispôsobované aj rozhodovanie, orgány, nástroje, opatrenia, pričom čoraz častejšou realitou sa stávajú zmiešané krízy;
 6. orgány krízového manažmentu,
 - neexistuje jednotný riadiaci a koordinačný orgán na vrcholovej úrovni riadenia bezpečnosti štátu s presne určenými prvkami, vymedzenými kompetenciami a väzbami;
 - nie sú navzájom zosúladené a neexistuje k nim vykonávací predpis, podľa ktorého by sa postupovalo pri transformácii orgánov krízového manažmentu.
 7. situačné a analytické centrum,
 - SR nemá vytvorené stále ústredné situačné a analytické pracovisko -„SITCEN“, na nepretržité sledovanie a vyhodnocovanie bezpečnostnej situácie v štáte a vo svete;
 - SR nemá jednotný krízový informačný a komunikačný systém, ktorý by mal byť napojený na ústredné situačné a analytické centrum a ostatné orgány krízového riadenia;
 8. zapojenie informačných služieb,
 - nepracuje osobitný orgán na koordináciu spravodajských;
 9. príprava personálu, precvičovanie, informovanie,
 - nevyhnutné zaviesť systém odbornej a špeciálnej prípravy osôb podieľajúcich sa na riadení a fungovaní bezpečnostného systému štátu;
 - duplicitné zastúpenie funkcionárov vo viacerých orgánoch krízového;
 - nezastupiteľnosť členov v orgánoch krízového riadenia stanovená v zákonoch vytvára podmienky na ohrozenie ich funkčnosti;

- pravidelná odborná príprava členov orgánov krízového riadenia na všetkých stupňoch riadenia;
10. finančné otázky a rozdelenie zdrojov,
- vytvárať rozpočtovú rezervu na riešenie krízových situácií;
12. scenáre ohrozenia,
- SR nemá doteraz vypracované komplexné scenáre na riešenie krízových situácií nevojenského a zmiešaného charakteru.

Boli narhnuté opatrenia na odstránenie nedostatkov v oblasti rozhodovania a riadenia:

- inštitucionalizovať jednotný riadiaci a koordinačný orgán na vrcholovej úrovni riadenia bezpečnosti štátu s presne určenými prvkami, vymedzenými kompetenciami a väzbami;
- preveriť realizáciu prijatých zákonov týkajúcich sa bezpečnosti SR;
- vypracovať všeobecne záväzné právne predpisy k prijatým zákonom týkajúcich sa bezpečnosti SR;
- zosúladiť ustanovenia všeobecne záväzných právnych predpisov v oblasti bezpečnosti štátu s ústavným zákonom č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu;
- vytvoriť jednotný systém krízového plánovania v SR;
- vybudovať ústredné analytické pracovisko na nepretržité vyhodnocovanie bezpečnostnej situácie v štáte a vo svete;
- pripraviť osobitný zákon pre činnosť BR SR v čase mieru;
- na všetkých stupňoch riadenia vybudovať útvary krízového manažmentu ako základ krízových štábov a zabezpečiť ich finančné a personálne potreby;
- zaviesť systém odbornej a špeciálnej prípravy osôb podieľajúcich sa na riadení a fungovaní bezpečnostného systému štátu.

Vystavba bezpečnostného systému štátu mala prebiehať pod gesciou podpredsedu Bezpečnostnej rady Slovenskej republiky (v tom čase bol podpredseda vlády Slovenskej republiky pre legislatívu) v súlade s **Plánom realizácie Konceptie bezpečnostného systému Slovenskej republiky** podľa modelu č. 1., kde:

- ústredným rozhodovacím orgánom bezpečnostného systému v bezkrízovom stave bude vláda Slovenskej republiky,
- poradným orgánom vlády Slovenskej republiky bude Bezpečnostná rada Slovenskej republiky, ktorá v prípade vzniku krízovej situácie prevezme aj v prípade funkčnosti vlády niektoré, presne definované rozhodovacie právomoci ustanovené osobitným zákonom v rozsahu nevyhnutne potrebnom na riešenie krízovej situácie.

2. MEDZNÍKY NEKONEČNÉHO PRÍBEHU TVORBY

V roku 2003 Bezpečnostná rada Slovenskej republiky znesením č. 138 schválila **Komplexný plán výstavby a ďalšieho rozvoja bezpečnostného systému**

Slovenskej republiky na roky 2004 až 2010, ktorý nakoniec podľa modelu č.1 nebolo možné aplikovať do praxe z dôvodu, že:

1. Ústava Slovenskej republiky v krízových a predkrízových situáciách **neumožňuje presunúť výkonnú moc** z vlády Slovenskej republiky na jej poradný orgán – Bezpečnostnú radu Slovenskej republiky,
2. vytvorenie jednotného, integrovaného krízového riadenia štátu s využitím Národného strediska krízového riadenia (NSKR) ako nadrezortného, koordinačného orgánu so stálym situačným strediskom nebolo a doteraz **nie je v súlade s platnými právnymi predpismi** v oblasti bezpečnosti Slovenskej republiky.

V **marci 2004** bol spracovaný materiál, ktorý navrhoval zmenu **Koncepcie bezpečnostného systému Slovenskej republiky** v modeli č.1. Bol prijatý konsenzus, že:

1. Bezpečnostná rada Slovenskej republiky, ako poradný orgán vlády, bude zložená z odborníkov,
2. Národného strediska krízového riadenia sa vybuduje ako nadrezortný orgán krízového riadenia s tým, že vypracovaný projekt bude obsahovať algoritmy krízového riadenia štátu na všetky pred- krízovú situáciu a krízové stavy.

V **roku 2006** sa vláda Slovenskej republiky vo svojom programovom vyhlásení zaviazala, že **vytvorí integrovaný bezpečnostný systém riadiaci a koordinujúci všetky organizácie a inštitúcie determinujúce obranu štátu**.

Na naplnenie tohto cieľa v **júni roku 2008**, za účelom aktualizácie, modernizácie a efektívnejšieho fungovania bezpečnostného systému Slovenskej republiky, vláda Slovenskej republiky uznesením pod číslo 478 schválila **Zámer výstavby a ďalšieho rozvoja bezpečnostného systému SR dokonca roka 2010** a zároveň bolo uložené spracovať návrh **Koncepcie bezpečnostného systému Slovenskej republiky**.

V **roku 2010** v Programovom vyhlásení vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2010 – 2014 v časti „**Vnútrotný poriadok a bezpečnosť**“ bola stanovená úloha pripraviť novú koncepciu bezpečnostného systému Slovenskej republiky, v rámci realizácie ktorej má byť vypracovanie návrhov všeobecne záväzných právnych predpisov, riešiacich včasné prijímanie potrebných opatrení v krízovej situácii i v období mimo krízovej situácie.

V súlade s programovým vyhlásením vláda Slovenskej republiky úlohy stanovené v roku 2008 uznesením číslo 741 **zrušila**.

3. SÚČASNÝ STAV BEZPEČNOSTNÉHO SYSTÉMU

Na zhodnotenie súčasného stavu v tejto oblasti by som použil časti zo **Správy o bezpečnosti Slovenskej republiky za rok 2010**, kde je konštatované, že:

„Bezpečnosť občanov a štátu v dynamicky sa vyvíjajúcom, komplexnom bezpečnostnom prostredí bola **zabezpečená predovšetkým** prostredníctvom nášho **členstva v NATO a EÚ**...

V podmienkach Slovenskej republiky **naďalej chýba koncepčný dokument**, ktorý by vytváral podmienky pre koordinovaný a komplexný prístup vecne zainteresovaných zložiek verejnej moci pri predchádzaní, eliminácii, riešení súčasných a budúcich výziev a hrozieb, keďže sa **doteraz nepodarilo prijať** novú koncepciu bezpečnostného systému Slovenskej republiky.“

V súčasnosti vláda Slovenskej republiky nemá funkčný prvok, ktorý by sa zo zákona zaoberal monitorovaním a analýzou rizík a ohrození a ktorý by pripravoval vláde Slovenskej republiky návrhy rozhodnutí na úseku preventívnych činností, ale aj priameho riešenia krízových situácií. Aj to ma za následok, že na vrcholovej úrovni riadenia Slovenskej republiky neexistuje spoločné krízové plánovanie.

Pri súčte všetkých požiadaviek môžem konštatovať, že cieľ vybudovať bezpečnostný systém, ktorý by predstavoval komplexný, integrovaný, funkcionálne a štruktúrne účelne usporiadaný systém sa za posledných 10 rokov **nepodarilo** Slovenskej republike naplniť.

ZÁVER

Ak vychádzam z návrhov transformačných dokumentov môžem konštatovať, že **krízové riadenie** v bezpečnostnom systéme Slovenskej republiky je koncipované **duplicitným spôsobom**, ktorý nerešpektuje princíp **centrálneho jednotného riadenia - ani plánovania**.

Nastavenie bezpečnostného systému tak, aby zodpovedal súčasným požiadavkám, výrazne komplikuje absencia modernej a všeobecne akceptovanej koncepcie bezpečnostného systému, vrátane koncepcie krízového manažmentu, ktoré by vytvárali predpoklady pre synergické **využitie** dostupných **zdrojov** a **nástrojov** pri zaručení efektívnej bezpečnosti občana a štátu.

Kritériom môjho hodnotenia Bezpečnostného systému Slovenskej republiky za posledných desať rokov bolo je aj to, že ako často sme sa mohli odvolať pri riešení krízových situácií na jeho procedúry, metódy a techniky postupov zjednocujúce jednotlivé jeho prvky. Na základe toho môžem pri zjednodušenom hodnotení bezpečnostnej situácií Slovenskej republiky hypoteticky vychádzať z tézy, že stabilita a istota, v ktorých sa Slovenská republika z vnútorného i vonkajšieho hľadiska dnes nachádza, je viac objektívna záležitosť, než výsledkom pôsobenia bezpečnostného systému Slovenskej republiky. Praktickým krokom, ktoré sa aj v súčasnosti robia chýba teoretické zdôvodnenie a zmeny v systéme sa robia metódou „pokús – omyl“.

V programovom vyhlásení vlády Slovenskej republiky na roky 2011 až 2015 sa znova objaví príprava a spracovanie novej koncepcie Bezpečnostného systému SR. Budú sa znova kreovať spracovateľské tímy na jednotlivé oblasti, vykonávať pracovné

stretnutia, porady, konferencie, prezentácie. Aká bude hospodárnosť a efektívnosť celého procesu? Verím, že hodnotenie po ďalších desiatich rokoch už bude radostnejšie.

LITERATÚRA

- [1] Audit krízového manažmentu štátu, uznesenie vlády SR č.310, 27.3.2002
- [2] Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky, Národná rada SR. 2001.
- [3] FILIP S: Súčasný stav bezpečnostného systému Slovenskej republiky, In: Zborník z 9. Vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou, Žilina 2004.
- [4] Komplexný plán výstavby a ďalšieho rozvoja bezpečnostného systému SR na roky 2004 až 2010, koncept
- [5] Koncepcia bezpečnostného systému Slovenskej republiky, uznesenie vlády SR č. 1098 z 9.10.2002.
- [6] Koncepcia bezpečnostného systému SR, 44.schôdza ROŠ, 15.10.2001
- [7] MARCHEVKA, P.: Bezpečnostný systém Slovenskej republiky, In: Sborník z 2. medzinárodnej konferencie, Brno 2004.
- [8] MARCHEVKA, P.: Súčasný bezpečnostný systém SR, jeho nedostatky a možnosti odstránenia, In: Zborník z 9. Vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou, Žilina 2004.
- [9] Odporúčania pre aktualizáciu Bezpečnostnej stratégie Slovenskej republiky, IOB MO SR, Bratislava 2004.
- [10] ŠIMÁK L: Krízový manažment vo verejnej správe, Žilina, RVS FŠI ŽU, 2001.
- [11] Ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu.
- [12] VANÍČEK, J.: Srovnací studie zaměřená na řešení krizových situací a krizovou (bezpečnostní) legislativou, Praha, 2004.
- [12] Správa o bezpečnosti Slovenskej republiky za rok 2010, uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 367/2011.

Článok recenzoval:
prof. Ing. Ladislav Šimák, PhD.

